

продажи в первые годы Советской власти // Ученые труды. Саратов, вып. 3. 1969. 3. Первушин А.Г. Правовое регулирование колхозно-рыночной торговли. М., 1959. 4. Правила торгівлі на ринках, затверджені Наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 12 березня 1996р. № 157. 5. Первушин А.Г. Правовое регулирование колхозно-рыночной торговли. М., 1959. 6. Гречко Г., Лизогуб В. Правовое регулирование торговли на колхозных рынках // Советское право. 1983. № 11. 7. Первушин А.Г. Правовое регулирование колхозно-рыночной торговли. – М.: Госюриздат, 1959. 8. Указ Президента «Про впорядкування механізму сплати ринкового збору» від 28.06.1999р. № 761/99 // Урядовий кур'єр. 07.07.99р. № 124. 9. Попов А.А. Лист ДПА «Про визначення деяких термінів» від 27.05.98р. № 6240/10/23-3117 // Торговое право. Х., 1999. 10. Кулагин М.И. Предпринимательство и право: опыт запада. Избранные труды. М., 1997. 11. Ветеринарно-санітарні правила для ринків, затверджені Наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 4 червня 199 р. № 23. 12. Иoffee O.C. Обязательственное право. М., 1975.

Надійшла до редколегії 23.03.2001р.

А.В. Ткачик,

ад'юнкт каф. бухгалтерського обліку та аудиту

Нац. ун-ту внутр. справ

СТВОРЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ БУХГАЛТЕРІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПЕРІОД РОЗВИТКУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

З того моменту, як Україна набула незалежності почався інтенсивний період її політичного розвитку. За основу був узятий досвід розвинутих західних країн. Це призвело до значних змін у всьому суспільно-політичному житті держави. Такі зміни не минули й економіку.

Відбувся перехід від адміністративно-командних методів керування виробництвом до ринкових. Швидкими темпами відбувалася приватизація й акціонування державних підприємств. З'явилися різноманітні комерційні структури і підприємства різних форм власності. Впроваджувалися нові технології і «ноу-хау».

На фоні цих перетворень у вітчизняних економічних термінах з'являється ще один - це управлінський облік. З моменту виникнення цього терміна в економічній літературі почалося його тлумачення багатьма вченими-економістами, і навіть, виник спір про необхідність його застосування. «Є спеціалісти, що стверджують, що усі знають три основних види обліку: оперативно-технічний, статистичний і бухгалтерський. Кожний із них є постачальником інформації для керування на відповідному рівні її використання. Виділення ще одного виду обліку - управлінського, на їхню думку, не потрібно. При цьому, вони посилаються на те, що не у всіх країнах управлінський облік визначається як самостійний вид облікової діяльності. Більшість теоретиків і практиків в області обліку притримуються думки про те, що управлінський облік як самостійний вид формування і використання економічної інформації не тільки має право на існування, але і настійно необхідний»[1, с. 34]. Ця думка одержала своє поширення і застосування в багатьох закордонних країнах. Але, оскільки, наша держава у своєму розви-

тку спирається на досвід закордонних країн, то про управлінський облік усе частіше замислюються багато керівників і менеджерів підприємств.

Великий інтерес до управлінського обліку з боку керівництва підприємства випливає з наявності нових економічних ситуацій, до яких адаптуються підприємства. У такій ситуації особливе місце займає менеджер, що веде підприємство гнучким курсом у конкурентній боротьбі. Для пошуку цього шляху менеджеру необхідна інформація, що використовується ним для планування, регулювання управлінської діяльності, контролю, а також ухвалення рішення. На цьому «рингу» конкурентної боротьби знадобився інший підхід до інформаційної системи підприємства, що дозволяє менеджеру ефективно здійснювати свої функції. На нашу думку, такий підхід повинен ґрунтуватися на чіткому одержанні і систематизації економічної інформації. Основу інформаційної системи підприємства складає економічна інформація, що послідовно і повно відображує виробничо-господарську діяльність підприємства. Вона складається з:

- планової інформації, що містить у собі дані для вибору дій у майбутньому, відображенні в техніко-економічних і оперативно-виробничих планах;
- нормативно-довідкової інформації, що є сполучною ланкою між елементами економічної інформації;
- облікової інформації, що включає в себе стадії збору, зміни первинних даних, реєстрації і передачі в обчислювальний центр для обробки, на підставі якої відбувається оперативне керування, формування зведеної інформації і виробництво розрахунків, використовуваних в аналітичному і синтетично-обліку, упорядкування внутрішньої і зовнішньої звітності.

Такий підхід до інформаційної системи підприємства є відображенням самої сутності управлінського обліку і його характеристик. Сутність управлінського обліку полягає «в ідентифікації, вимірі, зборі, систематизації, аналізі, розкладанні, інтерпретації і передачі інформації, необхідної для керування яким-небудь об'єктом» [2, с. 8]. А характеристики управлінського обліку можна звести до таких моментів:

- обслуговує потреби внутрішніх користувачів;
- орієнтований в основному на майбутнє;
- не зобов'язаний підпорядковуватися загальноприйнятим принципам обліку;
- не є обов'язковою частиною державної звітності;
- концентрується на значимості і гнучкості даних, що включаються в звіт;
- використання інформації в негрошовому вимірі;
- ведеться стосовно до частин, а не до цілої організації.

Таким чином, необхідно створення на підприємстві такого структурного підрозділу, у якому б зосереджувалась діяльність по управлінському обліку і який відповідав би за проведення всіх заходів в області управлінського обліку. Цим підрозділом і буде управлінська бухгалтерія, що відповідає визначеним цілям і задачам. На наш погляд, основною ціллю управлінської бухгалтерії є надання такої інформації, спираючись на яку, менеджери змогли б відповісти на постійно хвилююче запитання підприємства: «Як повинно бути?», тобто, управлінська бухгалтерія повинна передбачати майбутню

виробничу діяльність і сприяти перебуванню підприємства на ринку в кращих конкурентних умовах. А виконання задач наблизило підприємство до досягнення цієї мети. Оскільки, вони зводяться до планування, обліку, аналізу усіх витрат підприємства, пов'язаних із випуском і реалізацією продукції, наданням послуг і виконанням робіт, а також створенням такої системи обліку витрат, яка б дозволила забезпечити ефективний контроль за витратами підприємства, та виконуючи ці задачі підприємство зможе за короткий термін домогтися позитивних результатів.

Поряд із проблемою створення нового підходу до інформаційної системи підприємства, виникає інша проблема, проблема розподілу загальних витрат. Якщо ми будемо говорити про документи, якими цікавляться зовнішні користувачі, то для нас не має значення як відбувається розподіл загальних витрат. Чистий прибуток від цього змінюватися не буде. Тому виникає питання, навіщо ж потрібно розподіляти витрати? Щоб відповісти на це запитання нам знову необхідна допомога управлінської бухгалтерії. Використовуючи її можливості, можна відповісти на це запитання такими висновками:

- розподіл може виявитися корисним інструментом ціноутворення і відшкодування витрат;
- розподіл характеризує напрямки й ефективність використання загальних ресурсів і може стимулювати менеджерів до більш ефективного їхнього використання і, якщо підрозділ не несе свою частку загальних витрат, то він може не думати про економію;
- розподіл може полегшити процес планування, оскільки вказує на потреби підрозділів компанії в загальних ресурсах;
- розподіл потрібен відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку;
- розподіл потрібен для оцінки вартості товарно-матеріальних запасів, що, у свою чергу, визначає розмір податків, виплачуваних компанією»[3, с. 5-35].

У умовах нових правил ринкової гри підприємству необхідно боротися за додаткову гривню споживача. Тут особливу увагу необхідно приділити формуванню політики цін. «Відомо, що ціна в умовах ринку, в переважній більшості випадків, формується під безпосереднім впливом попиту і пропозиції. Підприємству приходиться або пристосовуватися до вже складених на ринку цін на свою або аналогічну продукцію, або у випадках, коли мова йде про нові вироби і послуги, пропонувати на них ціни і тарифи, прийняті для себе і покупців. У тому й іншому випадку потрібно знати розмір витрат власного виробництва і збуту не тільки в цілому по підприємству, але й у розрізі окремих видів продукції, робіт і послуг. Крім того, необхідно встановити, до яких меж підприємство може дозволити собі знизити ціну пропозиції шляхом знижок, не зменшивши при цьому загальну суму прибутку»[4, с. 35]. Бухгалтерія підприємства займається обліком подій, що вже відбулися, в силу цього, вона не в змозі належним чином забезпечити діяльність по формуванню цін. У цій ситуації необхідно звертатися до методик і розробок управлінської бухгалтерії, що спроможна забезпечити всім необхідним підприємство в цій області. У першу чергу, це вибір системи розподілу й обліку

витрат підприємства, що дозволяє визначити пріоритетні виробничі напрямки діяльності, які приносять найбільш значимий обсяг прибутку і спричиняє мінімальні витрати.

На фоні нових перетворень у сфері звітності підприємство «грає» на два фронти: зовнішній і внутрішній. Зовнішній полягає в підготованні фінансових документів для зовнішніх користувачів (контролюючих органів, кредиторів, контрагентів, потенційних інвесторів і ін.), а внутрішній - в діяльності по забезпеченню потреб підприємства на мікрорівні. Таке ведення гри буде неефективним і марним, якщо не буде відповідних центрів відповідальності. У результаті виникає необхідність поділу бухгалтерії підприємства на дві бухгалтерії - фінансову й управлінську. Все це буде сприяти на процесі планування, власного керування і контролю за діяльністю підприємства. Це ще раз показує необхідність створення на підприємстві управлінської бухгалтерії.

Підводячи підсумок, хотілося б відзначити ще раз, що створення управлінської бухгалтерії на підприємстві, в умовах розвитку ринкових відносин в Україні, є актуальною і маловивченою проблемою. На наш погляд, процес створення управлінської бухгалтерії хоча і потребує багатьох зусиль і витрат, але в остаточному підсумку окупить себе. Це дозволить підприємству знаходити оптимальні рішення своїх проблем у конкурентній боротьбі, притримуватися нових правил ринкової гри, що у свою чергу, приведе його до такої ланки ринкового механізму, що буде ключовим аспектом ефективного функціонування останнього.

Список літератури: 1. Івашкевич В.Б., Зайцев С.Н. Современные тенденции развития управленческого учета // Бух. учет. 1996. №12. 2. Хорнгрэн Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект // М., 1995. 3. Современное управление: энциклопедический справочник. / Под редакцией Карпухина Д.Н., Мильнера Б.З. М., 1997. 4. Івашкевич В.Б., Зайцев С.Н. Современные тенденции развития управленческого учета // Бух. учет. 1996. №12. 5. Карпова Т.П. Основы управленческого учета. М., 1997.

Надійшла до редколегії 15.03.2001р.

В.В. Шестіріков,

магістрант Нац. ун-ту внутр. справ:

С.В. Томчишен,

ад'юнкт каф. правових основ підприємницької діяльності Нац. ун-ту внутр. справ

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА БАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК

У більшості цивілізованих країн вже давно стало звичним розраховуватись за товари і послуги не готівкою, а за допомогою пластикових карток. Першими платіжними картками стали металічні пластинки, випущені в 1914р. американськими компаніями Western Union та General Petroleum Corporation of California - нині Mobil Oil. Пластиковими ж картки стали аж у 60-х рр., коли, власне, і був винайдений пластик. Це були клубні картки, які надавали доступ лише до товарів і послуг фірми-емітента. Фірми отримуюва-